

Nejvyšší soud vysvětlil několik otázek týkajících se dividendy¹

Mgr. Petr Gala²

Blíží se období, kdy již bude pomalu znám hospodářský výsledek akciových společností za tento rok, a proto by leckteří akcionáři svých „firem“, které dopadly „dobře“, mohly mít zájem na rozdělení zisku za předchozí rok, který řádná valná hromada k rozdělení raději neurčila. Proto pro ně nebudou bez zajímavosti relativně nedávná rozhodnutí Nejvyššího soudu týkající se valných hromad a rozhodnutí o rozdělení zisku na nich.

Tato rozhodnutí určitě povedou k alespoň částečné změně dosud zavedené praxe při rozdělování zisku akciových společností. Jde zejména o dvě rozhodnutí, jejichž prostřednictvím Nejvyšší soud jednoznačně vyložil několik dosud sporných otázek spojených s výplatou dividendy a tantiémy.

Částečně se také Nejvyšší soud zastal menšinových akcionářů ve společnostech, jejichž postavení na valné hromadě je poměrně slabé.

O dividendě rozhoduje řádná valná hromada

Z pohledu všech akcionářů společnosti (většinových, ale i menšinových) důležitou otázku řešil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 30.9.2009 **sp.zn. 29 Cdo 4284/2007**. V řízení, které tomuto rozhodnutí předcházelo, se zabýval mimo jiné otázkou, kdy a jaká valná hromada může rozhodnout o rozdělení zisku akcionářům, tzv. dividendy. Zákon o této otázce říká pouze, že akcionář má právo na podíl na zisku (dividendu), který valná hromada podle hospodářského výsledku schválila k rozdělení.

Situace, kterou se soudy zabývaly a kterou musel vyřešit i Nejvyšší soud, byla ta, že mimořádná valná hromada rozhodla v listopadu o rozdělení zisku společnosti za předchozí kalendářní rok, tzn. na podkladě účetní závěrky, jejíž údaje byly v okamžiku rozhodování valné hromady již téměř jedenáct měsíců staré. Protože se společnost po rozhodnutí valné hromady, ale ještě před vyplacením dividendy akcionářům, dostala do konkurzu, správce konkurzní podstaty dividendu akcionářům nevyplatil, protože měl zato, že rozhodnutí valné hromady není platné. Spor proto skončil u soudu.

¹ Tento článek vyšel dne 13.10.2010 v časopise Daňová a hospodářská kartotéka, 18. Ročník, číslo 20, vydávaném nakladatelstvím LINDE PRAHA a. s.

² Autor je advokátem v Praze. Více informací na www.ak-gala.cz.

Správci konkurzní podstaty dal nakonec za pravdu i Nejvyšší soud, který určil, že **lhůta šesti měsíců pro svolání řádné valné hromady společnosti je zároveň i lhůtou, ve které lze rozhodnout o rozdělení zisku mezi akcionáře společnosti.**

Soud došel k názoru, že pouze v této lhůtě mohou údaje, které účetní závěrka obsahuje, sloužit jako reálný obraz účetnictví akciové společnosti, na jehož základě lze kvalifikovaně rozhodnout o rozdělení zisku.

O rozdělení zisku akcionářům na podkladě řádné účetní závěrky tak nově lze rozhodnout pouze ve lhůtě šesti měsíců, kdy má společnost ze zákona povinnost pouze svolat řádnou valnou hromadu, která schvaluje účetní závěrku.

Domnívám se, že není důvodu, proč by nebylo možné rozhodnout o rozdělení zisku akcionářům na podkladě mimořádné účetní závěrky, pokud by ji společnost z nějakého důvodu vyhotovovala. V případě, že by výše uvedená lhůta již uplynula a společnost mimořádnou účetní závěrku nevyhotovila, lze dividendu rozdělit až na podkladě příští řádné účetní závěrky.

Předpokládám, že zde zmiňované rozhodnutí Nejvyššího soudu změní dosavadní praxi mnoha společností, kdy ve lhůtě pro svolání řádné valné hromady dojde pouze ke schválení řádné účetní závěrky a rozhodnutí o rozdělení zisku je ponecháno na mimořádnou valnou hromadu, která se koná až před koncem roku.

Pro případ, že by byla dividenda vyplacena akcionářům v rozporu se zákonem, tzn. i v rozporu s výše uvedeným, existují poměrně přísné sankce. Může dojít až k tomu, že by akcionáři, kterým byla dividenda vyplacena, byli nuceni částku vrátit. Rovněž členové představenstva případně dozorčí rady by se pravděpodobně nevyhnuli své odpovědnosti za škodu způsobenou společností a s tím spojeným ručením za závazky společnosti (pokud by ta svým závazkům nemohla dostát). **Pro budoucí praxi akciových společností nelze než doporučit, aby nadále byla obě rozhodnutí, tzn. rozhodnutí o schválení účetní závěrky a rozhodnutí o rozdělení zisku akcionářům jako dividendy, spojována** a aby k oběma došlo na řádné valné hromadě společnosti, tzn. nejpozději do šesti měsíců od konce účetního období.

Dividenda má přednost před tantiémou

Z druhého rozhodnutí Nejvyššího soudu určitě budou mít radost především menšinová akcionáři, tzn. ti, kteří nemají téměř žádný podíl na řízení akciové společnosti, a proto alespoň doufají, že dojde k rozdělení zisku mezi akcionáře v co největší míře.

Jedná se o rozhodnutí Nejvyššího soudu **sp.zn. 29 Cdo 1326/2009** ze dne 25.2.2010.

Valná hromada akciové společnosti rozhodla mimo jiné o tom, že veškerý zisk, který je určen k rozdělení, bude vyplacen jako tantiéma členům představenstva této společnosti. Tito členové

představenstva byli zároveň majoritními akcionáři společnosti. Menšinová akcionářská takové usnesení valné hromady napadli a žádali soud, aby je prohlásil za neplatné. Soudy I. a II. stupně usnesení valné hromady za neplatné skutečně prohlásily a nyní jim dal Nejvyšší soud za pravdu.

Důvody pro neplatnost usnesení valné hromady byly především dva.

Právo akcionáře na podíl na zisku (pokud valná hromada rozhodne o jeho rozdělení) přímo vyplývá z ustanovení § 178 odst. 1 obchodního zákoníku, který výslovně říká, že akcionář má právo na podíl na zisku, který valná hromada schválila k rozdělení. Naproti podle ustanovení odst. 3 téhož paragrafu může valná hromada stanovit podíl ze zisku schváleného k rozdělení, který bude vyplacen členům představenstva a dozorčí rady jako tantiéma. Tantiéma tedy může vždy být pouze podíl z toho, co bylo schváleno k rozdělení. **Na této skutečnosti nemůže nic změnit** ani jakákoliv odlišná úprava, která by byla obsažena ve stanovách společnosti.

Druhým důvodem pro vyslovení neplatnosti usnesení valné hromady je již samotné postavení akcionáře akciové společnosti. Je to právě akcionář a nikoliv členové představenstva nebo dozorčí rady, kdo se prostřednictvím investice do akcií společnosti podílí na jejím podnikání, a komu tedy logicky především náleží právo na podíl na zisku společnosti.

Zisk určený k rozdělení by tedy podle zde popisované judikatury měl připadnout především akcionářům společnosti. Pouze část tohoto zisku může být určena pro členy představenstva nebo dozorčí rady jako odměna za jejich dobré výkony. Tantiéma by jim však neměla být přiznávána automaticky.

Neúplné vítězství

V této souvislosti je však třeba říci, že **vítězství menšinových akcionářů, i když se jich zastal i Nejvyšší soud, není úplné.** Zde popsané rozhodnutí v žádném případě neznámá, že podíl na zisku bude automaticky vyplacen akcionářům. Z toho, že usnesení valné hromady bylo prohlášeno za neplatné, vyplývá pouze ta skutečnost, že podíl na zisku nebude vyplacen jako tantiéma, tzn., že nebudou ze společnosti vyvedeny peněžní prostředky v rozporu se zákonem. Aby byl podíl na zisku vyplacen akcionářům, musela by o tom rozhodnout valná hromada, která je k tomu jediná oprávněná.

Obecně platí, že valná hromada může rozhodnout o tom, že podíl na zisku mezi akcionáře (ani jiné osoby) vyplácen nebude. Tuto skutečnost potvrdil i Nejvyšší soud ve zmiňovaném rozhodnutí. Musí se tak však dívat za respektování ustanovení § 56a obchodního zákoníku, tzn., nesmí se jednat o zneužití většiny hlasů ve společnosti. Zisk, který nebude rozdělen mezi akcionáře, může být ponechán společnosti a použit např. pro její další podnikání a rozvoj.

Nelze vyloučit, že v budoucnu dojde i k legislativnímu řešení této otázky (jak tomu ostatně již v některých právních řádech států EU je) a společnosti budou mít za určitých podmínek

povinnost vyplatit podíl na zisku akcionářům. K takové změně stávající právní úpravy však v nejbližší době pravděpodobně nedojde.

Závěr

O rozdělení podílu na zisku mezi akcionáře (dividendu) a logicky i mezi členy orgánů společnosti (tantiému) lze rozhodnout pouze ve lhůtě šesti měsíců od konce účetního období. Nelze určit, že podíl na zisku bude vyplacen jako tantiéma, aniž by bylo rozhodnuto zároveň o tom, že hlavní část podílu na zisku bude vyplacena akcionářům společnosti jako dividenda.

Přestože zůstává ještě dost otázek týkajících se práva akcionářů na podíl na zisku akciové společnosti nedořešeno, je dobře, že se Nejvyšší soud mohl k alespoň dvěma dalším vyjádřit. Je to dle mého názoru dobře i přesto, že první z rozhodnutí je dost rozporuplné, ale i tak naznačuje, jakým směrem by se praxe akciových společností měla ubírat.